

Менавіта праз педагогаў часцей за ўсё далучаюцца да роднай літаратуры і мовы нашы дзеці. Бо далёка не ўсе бацькі адыгрываюць тут галоўную ролю, імкнуча зацікавіць вывучэннем беларускай мовы сваіх дзяцей. Дзмітрый Васільевіч Дзятко, кандыдат філалагічных навук, дацэнт, загадчык кафедры беларускага мовазнаўства БДПУ імя Максіма Танка, мае на сітуацыю свой погляд.

Дзмітрый ДЗЯТКО:

“Студэнты размаўляюць па-беларуску”



— У апошнія дзесяцігоддзі, на жаль, у Беларусі з’явіліся некаторыя праблемы з выкарыстаннем роднай мовы, — кажа мой суразмоўца. — Аднак гэта тычыцца ў асноўным буйных гарадоў. У абсалютнай жа большасці вёсак нашай краіны пашырана цудоўная дыялектная мова.

Прычыны таго, што беларусы не заўсёды могуць гаварыць па-беларуску правільна і, галоўнае, хочучь гэта рабіць, розныя. Адна з найбольш сур’ёзных — слабая гістарычная памяць. Без ведання мінулага свайго народа ў чалавека не можа быць поўнаасцё сфарміраванай нацыянальнай свядомасці, а значыць — і ўнутранай патрэбы карыстацца нацыянальнай мовай. Другая прычына — элементарнае няведанне. Нават тыя, хто мае жаданне гаварыць па-беларуску, часам саромеюцца гэта рабіць, паколькі не ўпэўнены ў сваім дасканалым валоданні літаратурнымі нормаў. Тут спрацоўвае традыцыйны беларускі менталітэт: а што людзі скажуць? Але ж трэба спрабаваць — гаварыць па-беларуску зусім не страшна!..

Для таго каб сёння беларусы пачалі скрозь гаварыць па-беларуску, патрэбна матывацыя — людзі павінны зразумець, што без ведання роднай мовы (як і некалькіх замежных) нельга будзе атрымаць прэстыжную адукацыю, зрабіць паспяхова кар’еру, займацца бізнесам і г.д. Гэта задача дзяржавы.

— Тое пакаленне, якое вучылася ў пасляваенны перыяд, — працягвае Дзмітрый Васільевіч, — добра ведае рускую мову і значна горш родную, паколькі беларуская мова выкладалася ў асноўным у вясковых школах. Пасля іх заканчэння выпускнікі прыежджалі ў

гарады, паступалі ў навучальныя ўстановы, дзе беларуская мова гучала вельмі абмежавана, і ў хуткім часе пачыналі гаварыць па-руску, праўда, часта захоўваючы нацыянальнае вымаўленне і граматыку.

Д.В.Дзятко, які закончыў факультэт беларускай філалогіі і культуры педуніверсітэта, застаўся ў свой час працаваць на кафедры беларускага мовазнаўства па запрашэнні яе тагачаснага загадчыка Паўла Аляксандравіча Міхайлава, стаў саіскальнікам кафедры. “У той час, калі я быў студэнтам, на факультэце працавала яшчэ шмат выкладчыкаў савецкай загартоўкі, у лепшым сэнсе гэтых слоў, — узгадвае Дзмітрый Васільевіч. — Мне, лічу, вельмі пашанцавала з выкладчыкамі. Гэта і Павел Аляксандравіч Міхайлаў, і Аляксандр Іванавіч Лугоўскі, тагачасны дэкан факультэта, і прафесар і пэдагаг Уладзіміравіч Рагуля, дацэнт, і Гэра Макараўна Панюціч, Тамара Мікалаўна Трыпуціна, прафесары Ніна Васільевна Таўрош, Міхаіл Станіслававіч Яўневіч і іншыя”.

У 2007 годзе Дзмітрый Васільевіч абараніў кандыдацкую дысертацыю, прысвечаную беларускай матэматычнай тэрміналогіі. Родную тэрміналогію ўзначальвае з 2009 года. А пра беларускае тэрміназнаўства кажа, што яно пачало развівацца значна раней, чым рускае. Цікаваць да яго ў Беларусі з’явілася ў 20-яе гады мінулага стагоддзя, тады ж створаны першыя работы па методыцы тэрміназнаўства. Тэрміны розных галін з таго часу даследаваны нядрэнна, але неабходна абагульніць і сістэматызаваць атрыманыя веды, лічыць Д.В.Дзятко. Сам ён распрацоўвае метадалогію беларускай тэрмінаграфіі — метады і прынцыпы стварэння тэрміналагічных слоўнікаў.

Дарэчы, зараз на кафедры вядзецца работа па стварэнні новага падручніка для студэнтаў-філолагаў. Кніга ўжо на стадыі рэда-

гавання, ахоплівае ўсе раздзелы сучаснай беларускай мовы, аўтары — калектыў выкладчыкаў кафедры на чале з гэтым загадчыкам. Прынамсі, вялікая частка адной са сцен памяшкання кафедры сфарміравана выданнямі работ Дзмітрыя Васільевіча яго настаўнікаў, калег і вучняў. Так, тут ёсць работы Святланы Уладзіміравны Шэховіцкай, якая яшчэ падчас навучэння ў аспірантуры стала суаўтарам некалькіх падручнікаў, пазней абараніла кандыдацкую дысертацыю. Вышэйшая атэстацыйная камісія, між іншым, летась прызнала гэтую работу лепшай за год сярод дысертацый па гуманітарных навук.

Для таго каб сёння беларусы пачалі скрозь гаварыць па-беларуску, патрэбна матывацыя — людзі павінны зразумець, што без ведання роднай мовы (як і некалькіх замежных) нельга будзе атрымаць прэстыжную адукацыю, зрабіць паспяхова кар’еру, займацца бізнесам і г.д. Гэта задача дзяржавы, перакананы Дзмітрый Васільевіч:

— Відавочна, што ў Беларусі значна больш увагі павінна ўдзяляцца нацыянальнай мове ў сферы адукацыі. Гісторыю і географію Беларусі, на мой погляд, трэба выкладаць выключна па-беларуску.

Акрамя таго, Д.В.Дзятко лічыць, што яшчэ адной сур’ёзнай праблемай у сучасным грамадстве з’яўляецца залішня палі-

Сур’ёзнай праблемай у сучасным грамадстве з’яўляецца залішня палітызацыя моўнага пытання — часам выкарыстанне беларускай мовы ўспрымаецца як прыналежнасць чалавека да пэўнай палітычнай партыі. Гэта стэрэатып, якога трэба пазбаўляцца. На самай справе ўжыванне чалавекам роднай мовы сведчыць толькі пра яго павагу да культуры свайго народа.

тызацыя моўнага пытання — часам выкарыстанне беларускай мовы ўспрымаецца як прыналежнасць чалавека да пэўнай палітычнай партыі. Гэта стэрэатып, якога трэба пазбаўляцца. На самай справе ўжыванне чалавекам роднай мовы сведчыць толькі пра яго павагу да культуры свайго народа.

— Радуе цікаваць да роднай мовы ў сучаснай моладзі. Многія студэнты, напрыклад, з задавальненнем гавораць па-беларуску, прычым не толькі на занятках. Я праводзіў ананімнае анкетаванне сярод навучэнцаў гістарычнага і прыродазнаўчага факультэтаў нашага ўніверсітэта з просьбай адказаць на пытанне: “Як вы ставіцеся да беларускай мовы?” Каля 70% напісалі, што з павагай і любоўю, што гэта наша родная мова, якая павінна займаць неалежнае месца ў жыцці грамадства. Зараз без ведання англійскай, нямецкай і іншых моў жыць дастаткова складана. Але гэтыя мовы, нават руская мова, ніколі не змогуць стаць мовамі нашай нацыянальнай культуры. Таму мы павінны разумець, што калі страцім сваю родную мову, то апынёмся на задворках цывілізацыі, — гаворыць Дзмітрый Васільевіч.